ЗАШТО ЈЕ РУСКА ДЕЛЕГАЦИЈА ИЗ ПРИБАЛТИКА БОРАВИЛА У БЕРЛИНУ, ШТА ЈЕ ИЗНЕЛА И ШТА ТРАЖИЛА?

Непогрешиво северно огледало

Иако Руси чине више од трећине становништва Естоније и Летоније, иако су већина у Риги, највећем граду Прибалтика, ускраћена су им најелементарнија људска, национална и верска права. Зашто је Васељенска патријаршија из Цариграда, заједно са Естонском протестантском црквом, одиграла веома нечасну улогу у недавном „прекрајању историје у Талину”? Зашто су водећи немачки политичари захтевали од Естоније да се неизоставно уздржи од „ма каквог провоцирања Москве”? Зашто је немачки канцелар Ангела Меркел два пута телефонирала Путину поводом „естонске кризе”? Пошто је Руса данас у ЕУ више него Естонаца, Летонаца или Словенаца, да ли ће руски бити уведен као један од равноправних језика Уније?

Пише: Никола Живковић

Неко ће исправно да примети: какве везе има та балтичка земља са Немачком? Има. Све веће градове на том подручју — од Риге и Дорпата до Талина и Нарве — основали су Немци и они су имали водећу улогу у тим друштвима до 1918. године. Од XIII до XVI века

немачки трговачки градови, „Ханза” градови — као Бремен, Хамбург, Либек или Росток — владали су Балтичким морем. Сва трговачка, политичка и научна елита била је — немачка. Довољно је да се прочита, рецимо, роман „Буденброкови” Томаса Мана. У Риги је живео и славни немачки композитор Рихард Вагнер. И Хердер. После 1945. стотине хиљада Немаца напустило је заувек тај простор. И данас многа позната немачка имена из света културе и политике имају своје корене у Риги или Ревалу, како гласи немачко име за Талин. Ко прати, рецимо, политику, сигурно је чуо за грофа Ламбсдорфа, који је био министар финансија у Коловој влади. И он је потомак познате немачке породице са Балтика. На основу ових штурих података постаје нам јасно зашто се немачка јавност много интересује за ту регију.

БЕСКРАЈНИХ ТРИ КИЛОМЕТРА

Берлин је често циљ многих Летонаца, Литванаца и Естонаца. Веома је развијена привредна сарадња. Као што је и за очекивати, Немачка је најважнији економски партнер овим земљама.

Пре неколико дана у Берлин је стигла једна несвакидашња делегација и то „етничких Руса, који су грађани Летоније, Литваније и Естоније”. Главни циљ им је да упознају немачку и европску јавност о „стварном положају руске мањине у балтичким земљама”. Повод је свима познат. Влада Естоније је решила да из самог центра главног града Талина уклони споменик совјетским војницима (подигнут 1947) и да га премести на војно гробље, које је удаљено око три километра од центра града. Реч је, дакле, о три километра. Мало или много?

Руска влада реаговала је веома жустро и назвала тај корак „вандалским”. Естонија тврди, да их то подсећа на „мрачно време окупације”, на време када је та држава била у саставу Совјетског Савеза. Опште је познато да је велики број Естонаца и Летонаца носио нацистичке униформе и да су учествовали у убијању Јевреја и Руса. Једним словом, Руси тврде да су били водећа снага у антифашистичком покрету света, без чије

помоћи Европа, дакле и балтичке земље, никада не би могла да се ослободи нацистичке страховладе. Сем тога, Руси кажу да је то подручје било две стотине година у саставу Руског Царства, а да је свега двадесетак година (после 1918, па до 1945) било одељено од Русије. До 1721. Естонија је била у саставу Шведске. Од 1721. до 1918. Талин се налазио у саставу Русије. Балтичке земље биле су укупно свега четрдесет година независне, а скоро 250 година биле су део Русије.

Интересантна је реакција немачких медија. Они као по правилу подржавају политику балтичких држава. Тако је било и овај пут. Чак и озбиљан лист као „Зидојче Цајтунг" пише (27. априла 2007) да су „неки демонстранти у Талину опљачкали продавнице. Приликом нереда убијен је и један човек". Нису навели да је тај убијени био Рус. Берлински дневни лист „Велт" верује да политика конфронтације многих Естонаца против руске мањине, може се слободно рећи, „није паметна". Но, она ипак „може да се разуме" („unklug nennen. Man kann ihn aber auch verstehen", „Die Welt", 4. мај 2007).

И остали немачки листови истичу да су Естонци малобројан народ, који има једва нешто преко један милион становника, те да руска национална мањина чини скоро тридесет одсто становништва те балтичке земље. Стога је можда разумљив „страх од свог великог суседа". Но, немачки политичари упозоравају Естонце да није добро да „провоцирају Москву". Скрећу им пажњу да у центру Берлина постоји, на пример, „Руски споменик", те да никоме не пада на памет да га уклони на неко друго место. И ту лежи проблем. Приликом уједињења Немачке, Москва је постигла споразум са немачком владом да Берлин преузима обавезу чувања руских споменика и војничких гробаља. Само у Берлину постоје три велика спомен обележја, од којих је једно, како смо казали, у самом центру града, стотинак метара од Бранденбуршке капије. Међутим, када је Јељцин дао независност балтичким државама, није потписао никакав уговор. Јељцин им је „онако широко, руски", без икаквих услова, поклонио независност. Није уопште водио рачуна о судбини великог броја Руса на том подручју.

Од немачких политичких личности, бивши канцелар Шредер је јавно осудио понашање Талина. Ангела Меркел је најмање да пута телефонски разговарала са Путином због „ситуације у Естонији". И у Европској Унији естонска влада није добила „безрезервну подршку". Само је Хавијер Солана, кога многи сматрају „америчким човеком", безусловно подржао Талин. И, наравно, службени Вашингтон. Грађани Естоније руске националности верују да се естонска влада никада не би одважила на овај корак конфронтације са Москвом да за то нису претходно добили сагласност америчке владе.

ПРОВИДНИ ВАСЕЉЕНСКИ ИНСТРУМЕНТ

Било је занимљиво видети и понашање верских заједница. Естонска влада уопште не признаје Естонску православну цркву, која је део Московског патријаршије (Эстонскую православную церковь Московского патриархата). Она је стављена ван закона. То није крај приче. Талин, очевидно, настоји да изазове црквени раскол. У овој политици, поред подршке из Вашингтона, Естонији помаже и — Васељенски патријарх Вартоломеј из Цариграда! „Уз помоћ Цариградске патријаршије естонска влада понижава православне Русе у Естонији.” Ово је главна порука руске заједнице из Талина. Као доказ делегација наводи и податак да је приликом премештања спорног споменика из центра Талина одржан верски обред. Учествовали су свештеници Естонске протестантске цркве и — из Цариградске патријаршије! „Тиме се васељенски патријарх директно ставио на страну естонске владе, па, дакле, против православних верника, и против Москве. Овим се Цариградска патријаршија у тој мери компромитовала да је дефинитивно изгубила поверење православног света”, огорчени су чланови руске делегације.

„Коцкице у мозаику се полако попуњавају и тако се добија све јаснија слика. И пољски и данашњи папа одржавају веома срдачне односе са Васељенским патријархом. Ово такође важи и за службени Вашингтон. Постаје све јасније да је цариградски патријарх у служби ’новог светског поретка’. Као награда за његову лојалност, америчка влада и Европска Унија спремне су да подрже пројекат по којем ће сви православни који живе на Западу — дакле, у САД, Канади, Аустралији, Немачкој, Француској — морати да признају васељенског патријарха, те да он добије законско право да директно поставља владике за руске вернике, на пример, у Њујорку или Берлину. Тиме би, рецимо, Руска или Српска православна црква изгубиле свако право на своје вернике, који живе у расејању”, убеђен је заменик руске делегације Алексејев.

Положај Руске православне цркве на Балтику је само један део општег проблема. Руска мањина на простору Балтика већ десет година протестује због незадовољавајућег положаја. Тврде да им нису омогућена елементарна права коју једна етничка мањина има на основу високих европских стандарда. Сумњају да је и овде на делу прича о двоструким аршинима. Занимљиво, као аргуменат су узели случај Јужног Тирола и Словеније. Љубљана признаје да Мађари чине један одсто становништва Словеније, па ипак имају права на своје школе, новине и телевизију, док Руси, који чине трећину

становништва Естоније (и Летоније), немају од свега тога ништа. Буквално нас „гурају у гето", рече вођа руске делегације Иванов. До сада су америчке „невладине организације" и Брисел остали равнодушни поводом очевидних кршења људских права руске мањине на територији балтичких држава.

Да ли уопште може да се и говори о мањини, када Руси чине готово једну трећину становништва Летоније и Естоније? У Риги, рецимо, која је највећи град у балтичким земљама, Руси чак чине већину становника. Једним словом, чланови руске делегације изразили су наду да ће ова криза у Талину можда донети, дугорочно гледајући, и неке корисне промене. Ниједно зло без неког добра. Руса већ и данас у Европској Унији има више него рецимо, Естонаца, Словенаца или Летонаца, па захтевају да се и руски уведе, као један од равноправних језика Европске Уније. **<**